

Nils G. Stenqvist (1934–2005)

Snäckskal, litografi 168 × 252 mm
Röda spår, färgetsning 119 × 199 mm
Strandspår, färgetsning 189 × 122 mm
Krasse-spår, färgetsning 189 × 124 mm
Snäcka med stjärnor, litografi 264 × 351 mm
2 fossil med stjärnhimmel, färgetsning 248 × 333 mm

Nils G. Stenqvist var född 1934 i Älvsjö. Studier vid Konsthögskolan i Stockholm 1956–61, Royal College of Art, London 1958. Arbetade som tryckare och bitr. lärarvikarie vid Konsthögskolan 1961–63, och som bitr. lärare där 1961–73. IX-gruppen bildades 1964 (och upplöstes 1998 efter Philip von Schantz död). Åren 1969–73 var Nils G. Stenqvist ordförande i NUNSKU (Nämnden för utställningar av nutida svensk konst i utlandet), blev 1971 ledamot i Konstakademien, var 1973–83 professor vid Konsthögskolans grafiskskola, 1969–2005 ledamot i SAK:s (Sveriges Allmänna Konstförening) inköpsnämnd, 1975–2005 styrelseledamot i SAK, samt ledamot i Postens konst- och programråd 1981–2005.

Separatutställningar i Sverige i bl.a. Babelsberg, Kramfors 1956, Rådhuset, Vadstena 1956, Lilla konstsalongen, Malmö 1958, Sundsvalls museum 1960, Kavaletten, Uppsala 1960 o 1971, Gummesons, Stockholm 1963, Liljevalchs, Stockholm 1965, Konstnärshuset, Stockholm 1965,

-80, 2003, Gröna Paletten, Stockholm 1968, -86, 2001, -05, Galleri Metz, Umeå 1975, Stenhusgården, Linköping 1976, Sveagalleriet, Stockholm 1977, Galleri Aronowitsch, Stockholm 1978, Kalmar museum 1979, Galerie Blanche, Stockholm 1981, Gamla Rådhuset, Örnsköldsvik 1982, Konstakademien, Stockholm 1983, Versalen, Sundsvall 1988, Engelbrekt, Örebro 1989, Moment, Ängelholm 1989, Fabian, Västerås 1989, Svenska Bilder, Stockholm 1989, Solertia, Mariefred 1990, Konstkammaren, Umeå 1990 o 1993, Galleri Doktor Glas, Stockholm 1994, Nordens Ljus, Stockholm 1994, Galleri Christina Höglund, Stockholm 1995, Galleri 4X, Linköping 1996, Tomelilla konsthall 1996, Galleri Thommesen, Göteborg 1998, Galleri Bergman, Stockholm 1998, Galleri Astley, Uttersberg 1998 o 2003, Remi, Östersund 1999, Udengaard, Malmö 1999, Gaia, Stockholm 1999, Konsthallen, Hishult 1999, Länsmansgården, Österåker 2000, Litografimuseet, Tidaholm 2001, Bergsjö konsthall

2001, Gula Rummet Stuvsta 2002, Tommarps kungsgård 2003, Visby konstmuseum 2003, Enköpings konsthall 2004, Xylon, Ronneby 2004, Galleri Olefjord, Simrishamn 2005, Haninge konsthall 2008.

Separatutställningar i utlandet: Marburg, Tyskland 1964, Minneapolis, USA 1968, Lübeck, Tyskland 1971, Bradford, England 1974, Travemünde, Tyskland 1985.

Grupputställningar: Deltagit i samlingsutställningar, biennaler och triennaler i de nordiska länderna, de flesta europeiska länder samt i Sovjet, USA, Kanada, Kuba, Mexico, Japan, Nya Zeeland, Australien, Sydamerika och Afrika.

Tillsammans med IX-gruppen ställt ut i ett tjugotal länder 1964–1998.

Representerad i de flesta svenska museer och konstsamlingar, bl.a. i Nationalmuseum, Moderna museet, konstmuseerna i Göteborg, Östersund, Umeå, Norrköping samt många lands- och kommuner. Vidare i The British Museum, London, The National Gallery, London, The Victoria & Albert Museum, London, Nordens Hus, Reykjavik, Stafford College of Art, Kunsthalle, Hamburg, Kupferstichkabinett, Dresden, Lübeckskonstmuseum, Krakowskonstmuseum, Salvador Allendemuseet, Santiago de Chile.

I 2008 års portfölj från Föreningen för Grafisk Konst ingår *Snäckskal*, litografi 168 x 252 mm (efter 2002), *Röda spår*, färgetsning 119 x 199 mm (1996), *Strandspår*, färgetsning 189 x 122 mm (1999), *Krasse-spår*, färgetsning 189 x 124 mm (1996), *Snäcka med stjärnor*, litografi 264 x 351 mm (2001), *2 fossil med stjärnhimmel*, färgetsning 248 x 333 mm (1995). Etsningarna är tryckta av Martin Stenqvist, Stockholm. Litografierna är tryckta vid Litografiska akademien, Tidaholm.

Nisses värld

Det är ganska märkvärdigt att konstnären Nils G. Stenqvist (1934–2005), kallad Nisse av alla som kände honom, fortsätter att verka för konsten och grafiken fortfarande, flera år efter sin död. En utställning med hans monumentalmåleri och skulptur öppnades i maj 2008 på Haninge Konsthall, söder om Stockholm. Nils G. Stenqvists Minnesfond delar årligen ut stipendier till konstnärer som arbetar med grafik. Det allra första stipendiet, år 2006, tilldelades Cecilia Fri-sendahl, kollega till Nisse, och en av konstnärerna i FfGK:s portfölj 2007. Jukka Väsentinen blev utnämnd till Stenqvist-stipendiat år 2007, och han ingår ju också i 2008 års FfGK-portfölj tillsammans med sin förre professor vid Kungl. Konsthögskolan, Nils G. Stenqvist. Till 2008 års Stenqvist-stipendiat har utsetts Ulla-Carin Winter, som även ställt ut sina verk i Grafikens Hus hösten 2008.

Under nästan två års tid har jag vandrat genom Nisses värld. På uppdrag av Grafikens Hus har jag, tillsammans med hans hustru, konstnären Ursula Schütz, gått igenom merparten av hans väldiga grafikproduktion. Det har vi gjort i hennes och Nisses gemensamma bostad och ateljéer i Haninge, en gammal skola som ligger i naturskön skärgårdsmiljö med både hav, sjöar, skog och ett rikt djurliv. Vårt uppdrag, att sammanställa en stor donation till Grafikens Hus av nästan samtliga grafiska blad som Nisse producerat under sin livstid, utvecklades till en spännande färd genom mer än ett halvt sekel av konstnärlig verksamhet. Under överinseende av katten Birger, som ofta låg och betraktade oss med halvslutna ögon, gick vi igenom Nisses grafik, från hans första experiment med träsnitt som ung konstnär under tidigt 50-tal, fram till de sista blad som han gjorde vid slutet av sin långa konstnärskarriär in på 2000-talet. Samlingen ger en unik möjlighet att nära studera Nisses utveckling som grafiker, då den även inkluderar utvalda provtrycksserier som tydligt visar hur en bild kunde växa fram från idéskiss till färdigt tryck. Till vår hjälp hade vi Thomas Kjellgrens fina monografi om Nisses grafik: *Tecken från livet*, Nils G. Stenqvist,

Foto: Tom Bonnait

7/30 Rödnytt. Nils G. Stenqvist 1976.

Grafik 1953–2001. Som verk utförda av en av de viktigaste svenska konstnärer som arbetat med grafik under den senare hälften av 1900-talet har Stenqvists donation blivit ett utomordentligt tillskott till Grafikens Hus samling, som redan utgör en av de mest omfattande kollektionerna av nutida svensk grafik. Genom Grafikens Hus försorg har även några mindre donationer av Nisses grafik kunnat förmedlas till andra museer som Göteborgs konstmuseum, Moderna museet, The British Museum i London m.fl.

I Nisses konst träder en rik och mångfacetterad värld fram. Han hade en nära relation till naturen, och var mycket kunnig om djur och växter. Han upptäckte och kartlade allt i den natur som kom inför hans skarpa ögon. Att kunna teckna det som han såg var väsentligt för hans skapande, där både uttryck och innehåll skulle förmedlas till betraktaren. Forskande och lärande var grundstenar i hans konst. Han arbetade gärna med serier eller sviter med utvalda teman. Geologi, berg och stenar, träd och bark, fossiler och snäckor, rymden och stjärnorna, mikrokosmos och celler är några av de många ämnen och teman som Nisse fördjupade sig i.

Han kunde fästa blicken vid ett utsnitt ur en mikroorganism eller kosmos, och på så sätt förmå betraktaren att stanna upp, försjunka i bilden och anamma budskapet. Han gick synnerligen grundligt tillväga och testade ofta sina idéer genom att vända provtrycken åt olika håll för att kunna hitta den bästa kompositionen. Ibland tillverkade han nya plåtar med motivet spegelvänt eller i ett annat format eller skala, eller provade olika färgkombinationer för att tillfredsställa sin nyfikenhet på hur möjliga alternativ kunde te sig. I de små daterade anteckningsböckerna som han lämnat efter sig gjorde han noteringar om alla sina upplagor, komplett med en liten detaljerad miniatyrteckning av varje blad. Teman som han använde sig av i sin grafik utforskades också i måleriet och skulpturerna.

1/10 Strandspår. Nils G. Stenqvist 1976.

De bilder av Nils G. Stenqvist som ingår i 2008 års FfGK-portföljer består av två olika serier med motiv som ofta återkom i hans bildproduktion. Den första serien, delupplagor från slutet av 90-talet, återspeglar Nisses starka fascination vid mönster som han upptäckt i naturen. Dessa mönster ingår i det stora teckenbibliotek som han ständigt inventerade och katalogiserade i sin konst. *Röda spår*, *Strand spår* och *Krasse-spår* är tre färgetsningar som alla består av slingrande, abstrakta mönster mot mörk bakgrund. Men som så ofta i Nisses konst ger titlarna en antydning om att mer förborgade innebörder finns att upptäcka i varje bild.

De övriga tre bladen, färgetsningen *2 fossil med stjärnhimmel* samt litografierna *Snäcka med stjärnor* och *Snäckskal*, ger alla uttryck för en annan viktig motivkrets i Nisses konst, nämligen snäckor, fossiler och stjärnor. Dessa bilder, med uppenbar förankring i naturvärlden, knyter likväl an till viktiga frågor om existens, uppkomst och ursprung. Upplagan *2 fossil med stjärnhimmel* trycktes 1995, men eftersom Nisse inte var helt nöjd med resultatet fortsatte han att arbeta med bilden. Efter sig lämnade han ett bearbetat provtryck, och utifrån detta provtryck kunde upplagan färdigställas och präglas

1/10 Snäcka med stjärna. Nils G. Stenqvist 1976.

med Nisses egen stämpel. Litografin *Snäcka med stjärna* trycktes färdig och signerades före Nisses bortgång, men den distribuerades aldrig. Litografiupplagan *Snäckskal* låg också prydligt färdigtryckt i Nisses hurtsar, men signeringen saknades. Den upplagan har också nummerats och präglats med Nisses stämpel.

Mycket har skrivits om Nils G. Stenqvist men det kan ändå vara värt att påminna om hans viktigaste konstnärliga insatser och initiativ. Han var ledamot av Kungl. Konstakademien och professor i grafisk konst vid Kungl. Konsthögskolan i Stockholm. Som en av Sveriges främsta konstnärer blev han en ledande gestalt i det svenska konstlivet från sextioalet fram till sin död 2005. Hans grafiska produktion kännetecknas av stor experimentlusta, inte minst på färggrafikens område. Nisse och konstnärer i hans krets anammade mycket av de idéer om färggrafik som Stanley W. Hayter utvecklade på Atelier 17 i Paris, vilket resulterade i en förnyelse av svensk grafik, både konstnärligt och tekniskt under 1960-talet och framåt.

Nisse Stenqvist föddes i Älvsjö, växte upp i Bromma och började måla i tolvårsåldern. Innan konststudierna påbörjades gjorde han och konstnärskamraten Gösta Gierow en resa till Grekland som kom att bli avgörande. Där träffade de den kände österrikiske konstnären Oskar Kokoschka, och mötet gjorde stort intryck på dem båda. Åter i Sverige utbildade sig Nisse vid Kungl. Konsthögskolan i Stockholm 1956–1961, med lärare som bl.a. Harald Sallberg, Jurgen von Konow och Philip von Schantz. Under studieåren på Konsthögskolan fick Stenqvist en stipendieresa till London med studier vid The Royal College of Art. I London lärde han också känna konstnärer och lärare vid Slade School of Art. Han arbetade också med den legendariska Birgit Skiöld i hennes grafikverkstad på Charlotte Street. Efter avslutade studier återvände Nisse till Kungl. Konsthögskolan, först som tryckare, sedan som biträdande lärare, och han avslutade sin lärarkarriär där som professor i grafisk konst åren 1973–1983.

Vid sidan av sitt konstnärskap var Nisse förutom pedagogiskt verksam också framgångsrik ledare av många projekt. Under sina år som lärare vägledde Nils G. Stenqvist ett stort antal konstnärer som senare bidrog till att vidga grafikens gränser. Grafikutbildningen baserades till stor del på experiment och samarbete för att åstadkomma önskade konstnärliga resultat. Långt innan internationalisering blev ett begrepp i högskolevärlden tog Grafikskolan emot elever och gästkonstnärer från världens alla hörn, bl.a. Island, Japan, Tyskland, Storbritannien, Grekland, Schweiz, Österrike, Polen, Ungern, Kina, Venezuela, Guatemala och USA. Nisse verkade (ofta diskret) som generös mentor genom att föreslå andra grafiker för konstnärliga uppdrag – alltifrån grafikupplagor till utsmyckningar och utställningar, formgivning och gravyr av frimärken, lärartjänster, föreläsningar m.m. Nisse låg också bakom etableringen av Gravyrskolan vid Tumba Bruk där flera omgångar skickliga konstnärer utbildades till gravörer som kom att verka inom sedel- och frimärksproduktion i Sverige och internationellt.

Som professor förvaldade Nisse arvet väl

efter sina företrädare – professor Axel Tallberg, Harald Sallberg, Jurgen von Konow samt Philip von Schantz, som blev utnämnd till Sveriges första professor i konstgrafik – pionjärer som stod för utvecklingen av svensk grafikundervisning under första hälften av 1900-talet. Redan under 70-talet hade Nisse en klar framtidssyn när det gällde hur grafikutbildningen i Sverige skulle kunna förbättras både konstnärligt och tekniskt, samt göras mindre hälsofarlig för lärare och elever. Med grundlig planering och ihärdig lobbyverksamhet började han projektera och initiera det stora arbetet med att modernisera svensk grafikundervisning på högskolenivå. Nisses vision realiserades, och 1988 stod en ny, modern grafikskola klar i Kasern II på Skeppsholmen. Då var Konsthögskolans grafikskola en av de bäst utrustade i hela Europa.

Nisse och åtta andra konstnärskollegor som arbetade med grafik bildade samman slutningen IX-gruppen som verkade mellan 1964 och 1999. Han var också medlem av och motor i Konstnärshusets Grafikgrupp i Stockholm. Nisse var vidare en flitig utställare och föreläsare hemma och utomlands.

1988 tilldelades han Prins Eugen-medaljen för framstående konstnärlig verksamhet. Nisse hann genomföra ett stort antal utsmyckningar och offentliga uppdrag, bl.a. vid Huddinge pendeltågsstation söder om Stockholm, och hans konst finns representerad i samlingar runt om i världen. Och som om allt detta inte räckte till, tog han och kollegorna Philip von Schantz och Björn Lindroth dessutom initiativet till Grafikens Hus i Mariefred, tillsammans med ytterligare ett antal likasinnade entusiaster.

Med anledning av Nils G. Stenqvists stora livsgärning inom grafiken utnämndes han till hedersledamot i Föreningen för Grafisk Konst, och tilldelades föreningens grafikutmärkelse, Fridellnålen. Med utgivningen av hans grafiska blad i årets portfölj verkar han återigen i grafikens tjänst. Som den sanna humanist han var ger han oss nu ännu en gång generösa tillfällen att, med de tankar kring ursprung och existens som så tydligt kommer till uttryck i hans grafik, begrunda vårt universum och livets mening.

Rachelle Puryear
konstnär